

Mateja Bedenk Košir

Kdo je bolj hiperdrugačen?

V dneh, ko sem prvič v roke prijela knjigo *Jaz, Elvis Riboldi* Bona Bidarja, je v zavod, v katerem izvajam družinsko, partnersko in individualno terapijo, prišla mama s sinom, katerega šolski spis je učiteljica dan pred njunim obiskom prebrala pred celim razredom. Fant Elvisovih let je v njem opisoval, kako ga je oče pred leti, dokler se z mamo nista razšla, neusmiljeno pretepal: ker je razbil to in ono, ker se je zravsal z vrstniki, ker je naredil ravno nasprotno od tistega, kar je oče želel in pričakoval, pogosto mu jih je naložil tudi brez razloga. Fant učiteljice ni poslušal v razredu, saj se je bal, da se mu bodo sošolci posmehovali, tako kot so se mu zaradi vseh nerodnosti v prejšnjih letih, da se bodo iz njega norčevali, kot so se zaradi njegovih slabih ocen, in da ne bo koga kresnil, kar se je dogajalo, kadar je bil ob vrstnikih posebej nemočen. A ni se zgodilo nič od tega, nasprotno, sošolci so mu drug za drugim čestitali. Razen odlično ocenjenega spisa so njegove ocene še vedno bolj tako tako, še vedno ima težave s koncentracijo, sošolci, učitelji in okolico, zaradi česar njegova mama včasih pomisli celo na to, da bi skrb zanj prepustila kakšni za to bolj usposobljeni instituciji. Toda dejstvo je, da pred letom dni, ko je prvič prišel k meni, takega šolskega spisa, obračuna z delom svoje preteklosti, ni bil sposoben napisati. Daleč od tega, da bi zasluge za to pripisovala sebi: največ jih gre njemu in njegovi

mami, da sta sploh poiskala in sprejela pomoč, veliko pa tudi napredku znanosti na tem področju, številnim knjigam in raziskavam, zaradi katerih terapije lažje nagovarjamo težave tistih, ki tako ali drugače odstopajo od ustaljenih norm.

Morda sem se prav zaradi podobnih izkušenj pri lastnem terapevtskem delu ob branju knjige *Jaz, Elvis Riboldi* tako zabavala. Nekajkrat sem se celo zaslišala, kako glasno se smejim. Kakšen mulc! Čeprav je imeti takega fanta doma ali v šolski klopi nekaj popolnoma drugega kot v knjigi, bi rekli starši in učitelji. Res je, priznam, Elvis je zabaven v svojih neverjetnih domislicah, v katerih domišljija nima meja, hkrati pa je seveda popolnoma nemogoč. Prav na živce ti lahko gre! Ne spada v okvir primerne vedenja in doživljanja sveta in pika. Vsaj za naš svet ne. Obstaja še kak drug svet, boste vprašali. Ja, obstaja: svet, drugačnih od sveta večine. Tega nagovarja ta zabavna bukla, ki me je popeljala v otroštvo, ko smo z bando vsi po vrsti (no, predvsem tisti ta normalni, seveda) brali stripe o Asterixu in Obelixu, Srečnem Luki in Alanu Fordu ter se potapljali v njihove dogodivščine. A v primeru pričujoče knjige poleg stripa dobiš še iskreno razmišljanje fantiča, kar zgodbo popelje na drugo raven. Kajpak namenoma.

Toda kam? V svet hiperaktivnega otroka. V svet, ki je njegov, je drugačen in bolj se zares zanimaš zanj, rajši ga imaš in lažje ga razumeš. Odrasli bi rekli, kaj je sploh mislil, ko je storil to ali ono, povzročil škodo. To, kaj je Elvis mislil, v knjigi dejansko izvemo, in prav to je pri vsem skupaj morda celo najbolj zabavno. Hkrati se ob branju zavemo, da Elvise neka stvar ali situacija tako prevzame in ga "potegne noter", da izgubi občutek za čas in prostor, ki je za otroke še v mladostništvu največji izziv. Možgani, lahko strokovno podpremo, še niso zreli, da bi bil otrok sposoben razmišljati naprej ali nazaj v času, torej tudi ne o posledicah svojih dejanj. Otrok je večino časa samo v "tukaj in zdaj" času. Odrasli lahko doživimo (raziskujemo) otrokov občutek za čas denimo tako, da si načrtno izberemo trenutek in otroka zgolj opazujemo pri igri. Takrat lahko opazimo, da smo, četudi smo ga opazovali le pičlih nekaj minut, doživeli, kot da je minilo pol ure ali več. Zakaj je tako? Tako globoko je potopljen v trenutek in tako močno doživlja svoj svet. Pri Elvisu se to potapljanje v trenutek spreminja zelo hitro. To je tisti smešni del, saj se Elvisu stvari kar dogajajo. Vse ga zanima, vse ga pritegne in kaj hitro ga zanima spet nekaj drugega. Smola je ta, da pri tem spet in spet, tako kot vsi njegovi vrstniki, pozabi na posledice (če na primer izpusti iz rok mamino vazo, ker na dvorišču zagleda sosedovega kanarčka) in bum. In teh bumov je pri njem več kot pri večini otrok. Mlajši otroci se vedejo podobno, če jih ne umirimo pravočasno za

večerno spanje. Takrat nestanovitno menjajo zamisli, kaj bi počeli, in jim je zelo težko slediti. In če za trenutek nisi pozoren, se zgodi nesreča. Da se ti zmeša. Spat, otroci! V bistvu so utrujeni, nemočni in potrebujejo našo pomoč, ne novih viharjev v že tako razburkani vodi. Tudi odraslim je takrat težko. Težko ohraniti notranji mir, da lahko umirijo otroka. In če se odsidraš še sam, si za otroka izgubljen. Takrat otrok ostaja še bolj nemočen in sam in pogosto osramočen, preplavljen z doživljanji, ki jim še ti sam, odrasel, nisi kos. Elvis že v drugem poglavju govori o nadiranjju in o tem, da ga nihče ne razume. V bistvu je zato žalosten, a tega se pač ne vidi. Ob njegovih izjavi "Nihče ni zaupal vame" ti skoraj poči srce.

Knjiga torej govori o hiperaktivnih otrocih. Danes vemo, da so taki tudi nekateri odrasli, ki pa se navadno skozi leta naučijo obvladovati svoje notranje impulze. Knjiga je lepa priložnost, da se o tovrstnih ljudeh spregovori. Kaj bi dala, da bi, ko sem odraščala, moji starši in učitelji vedeli, kaj je disleksija. Na žalost drugače organizirano delovanje možganov takrat še ni bilo znano in za moje spodrsjlaje pri pisanju in branju nihče ni imel prav veliko posluha in potrpežljivosti. Dolgo sem zato mislila, da sem pač neumna. Neumna, kaj pa še! So neumni Agatha Christie, Leonardo da Vinci, Pablo Picasso, John F. Kennedy, Steven Spielberg, Thomas Edison, Henry Ford, ki so bili ali so še dislektiki? Ali pa Albert Einstein, ki je bil menda hkrati tudi hiperaktiven, kakor sta bila hiperaktivna otroka morda tudi Mozart in John Lennon, kot dr. Art Higinjs pojasni Elvisu. Ja pa dobro, da se danes zavedam svoje disleksije, saj bom, če bom podobne simptome opazila pri svojih otrocih, lahko primerno reagirala, ko jim bodo možgani "nagajali". Ne bo toliko strahu in sramu na strani otrok in tudi staršev, ker njihov otrok izstopa. Poleg tega si lahko danes dovolim prositi za pomoč, ne da bi me bilo zaradi tega sram. Enako bi moralo veljati za starše hiperaktivnih otrok, ki jim je knjiga namenjena v vsaj tolikšni meri kot njihovim otrokom.

Elvis nam razkrije, da je odpadnik, zavržen od vseh. Vedeti moramo, da je nekdo, ki je drugačen v katerem koli pogledu in ki izstopa med ostalimi, na neki način ali celo popolnoma socialno izoliran. Četudi to doživljanje prekriva, to vseeno doživlja. In socialno izoliran ni le otrok, ampak ves družinski sistem, tudi starši, stari starši ... To je breme za vse. Knjiga to nazorno pokaže, ko gredo Elvisovi starši v šolo in vpričo ravnateljčinega nezadovoljstva popolnoma odpovedo. Elvis je izoliran na eni strani, starši na drugi. Njegovi ne ravno prijatelji, kot jim pravi Elvis sam, opisujejo, kaj vse je v slabem smislu, ne pa, kdo on je in kaj ga zares zanima. Kako priti do tega bistva, če te njegov svet vsak dan spravi v stisko?

Še najbolje ga razume prijatelj Boris, ki je v bistvu Baris, ker je Pakistanec, torej je tudi on drugačen in ga je družba kar preimenovala, da se razlike ne čuti tako močno. Je komu zaradi tega res kaj lažje? Boris sebe ohranja tako, da se zateka v svoj svet znanosti, zbiranja podatkov, pravi fantovski svet. In rad ima Elvisov svet. Elvisove ideje naravno pobrati s svojim svetom in vedno najde smisel v vsem, kar Elvis naredi. Preprosto, sprejema ga takšnega, kakršen je, čeprav mu neprestano uničuje očala. Elvisa ima enostavno rad. Ob Elvisu se lahko sprosti, saj Elvis je pač car (pa čeprav samo v preživitvenih tehnikah). Četudi tega drug drugemu ne izrečeta, oba vesta, kako težko je drugačnemu preživeti v tem svetu.

Tak svet mi je opisala tedaj sedemnajstletnica, ki je prišla k meni po pomoč skupaj z očetom. V osnovi šoli ji je država zaradi diagnosticirane hiperaktivnosti in motnje pozornosti dodelila učno pogodbo, ki je v bistvu navodilo učiteljem, kako ravnati z otrokom s posebnimi potrebami, ki potrebuje več časa in drugačne, mirnejše razmere ob pisanju kontrolnih nalog. Ko je izbirala srednjo šolo, je izbrala eno od športnih gimnazij, saj jo gibanje umirja. Vendar ni več želela imeti učne pogodbe, četudi ji je pripadala, saj se je zaradi tega doživljala še bolj drugačno od ostalih, vrstniki pa so ji pomoč očitati, češ da je "privilegirana". Torej je bila še dodatno izolirana in osramočena. "Nočem te pomoči, ta me še bolj potisne v svet drugačnosti od ostalih," si je mislila in se raje, kot da bi jo vrstniki zavrgli, izpostavila mučnemu pritisku v njej sami, ali ji bo uspelo rešiti kontrolno nalogo do konca ali ne. Presenetilo me je, da sem v pogovoru z razredničarko izvedela, da za učno pogodbo še niso slišali, in to na šoli, na katero se po vsej verjetnosti vpisujejo otroci, ki se raje učijo skozi gibanje, kot da bi poslušali predavanja (kinestetično učenje), in je zato med njimi bržčas velik delež hiperaktivnih. Vendar to ni kritika šole, le pokazatelj, da prisotnost strokovnjakov, kakršen je v knjigi dr. Higins, ki bi šolam in drugim vzgojnim ustanovam olajšali ravnanje s hiperaktivnimi ali kako drugače različnimi otroki, še zdaleč ni samoumevna.

Elvis ima zato na neki način srečo, da ga bližnji prepričajo, naj obišče nevropsihiatra. Ideja se utrne Lugosiju, še enemu drugačnemu liku iz knjige, ki pripomni, da so bili vsi metulji enkrat gosnice. In metulji istega gnezda imajo enako barvo kril. Dr. Art Higins hitro najde stik s fantom in Elvis navdušen spozna, da sta bila v mladih letih Art in Lugosi velika prijatelja in popotnika. Imata torej podobna krila? Elvis se čuti blizu Lugosiju in zdaj tudi Artu in oba sta odrasla. Veliko olajšanje doživimo ob spoznanju, da nas povezuje tisto, v čemer smo si podobni, in da je ta vez močnejša od tistega, kar naj bi bili v želji, da bi bili vsem všeč. Profesor Pinkerton je

denimo uspešen poslovnež, ki pa povozi vsakogar, ki mu pride na pot, saj kadar vidi priložnost za zaslužek, nobena žrtev ni pomembna. Pinkertona sicer opevajo župan in mediji, v svojem bistvu pa je nesočuten človek, osamljen v svojem svetu in do njega je ravno tako težko biti sočuten. Toda če takega človeka predstaviš kot uspešnega, je kar naenkrat izjemen. Takrat celo Elvisa prepriča, da mu je lahko všeč, čeprav se ga boji.

No, konec dober, vse dobro: na koncu se celo Pinkerton pomiri, ko bolje razume, zakaj je Elvis takšen, kakršen je. Vživi se v njegov svet in mu pri-
nese darilo, ki ju poveže. Edina, ki ostane za svet drugačnosti in nemoči neobčutljiva, je ravnateljica Genovefa, ki ne pride na Elvisovo zabavo zaradi "nekakšnega seminarja o pedagoških metodah v primeru poraznega šolskega uspeha". Če bi prebrala knjigo *Hiperaktiven sem, pa kaj?* Evgenije Salaskinski, ki jo dr. Higin predlaga Elvisu, bi morda lažje razumela svet okoli sebe, prav tako kot prej omenjena razredničarka z ene od slovenskih šol, če bi ji v roke prišel *Jaz, Elvis Riboldi*. Ne takoj v obliki neukrotljivega mulca, ampak najprej knjige.